

สรุปผลการดำเนินงาน
โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘
ผลงานดีเด่นและสำคัญตามหลักการบริหารจัดการที่ดี
และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ต๋าน
อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ กำหนดการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความยากจน จึงต้องมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการจัดการปัญหาชุมชนโดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชนมาสร้างกระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ของชุมชนร่วมกันโดยการจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มขึ้นในปลายปี ๒๕๓๙ ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ส่งผลกระทบต่อประชาชนชั้นและทุกภาคส่วนของสังคม ประเด็นเรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงเป็นอันมาก ในฐานะที่เป็นทางเลือกที่สำคัญของการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง โดยการเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนมากขึ้น ความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะปานกลาง ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ยึดแนวคิดการพัฒนาอย่างบูรณาการเป็นองค์รวมทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในกระบวนการพัฒนาประเทศ เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของคนและสังคมไทย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จำนวน ๖ ยุทธศาสตร์

๑. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาค้นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
๓. ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน
๔. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
๕. ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
๖. ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทย

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทรัพยากรป่าอย่างต่อเนื่องในช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ประเทศไทยสูญเสีย พื้นที่ป่าไปแล้วประมาณ ๖๗ ล้านไร่ หรือเฉลี่ยประมาณ ๑.๖ ล้านไร่ต่อปี กล่าวคือ ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าอยู่ถึงร้อยละ ๕๓.๓ ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ ๑๗๑ ล้านไร่ และลดลงมาโดยตลอดจนในปี พ.ศ.๒๕๓๒ ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าเพียงร้อยละ ๒๗.๙๕ ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ ๙๐ ล้านไร่ อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ.๒๕๔๓ ได้มีการประเมินพื้นที่ป่า โดยแปลความจากข้อมูลดาวเทียม มาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ พบว่า มีพื้นที่ประมาณ ๑๐๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๓.๔๐ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นผลการประเมินขั้นต้นที่ยังไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องภาคพื้นดินจากพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ จะมีพื้นที่ที่มีสภาพทางระบบนิเวศที่สมบูรณ์อยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ได้ทำการประกาศก่อนการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ และจากการนำข้อมูลดาวเทียมปี พ.ศ.๒๕๔๗ ไปทับซ้อนลงบนข้อมูลดาวเทียมปี พ.ศ.๒๕๔๓ พบว่านับจากปี พ.ศ.๒๕๔๓ จนถึงพ.ศ.๒๕๔๗ มีพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกรวม ๑,๔๗๖ แปลงรวมพื้นที่ ๓,๘๕๒,๘๒๑ ไร่ สาเหตุสำคัญของการลดลงของพื้นที่ป่าเกิดจากจำนวนประชากรในประเทศที่เพิ่มขึ้นและการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจทำให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากป่าไม้มากขึ้น ทั้งในลักษณะของการเป็นที่อยู่อาศัย การตัดไม้เพื่อการค้า การใช้และการเผาพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตร การเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักผ่อน สถานตากอากาศ สนามกอล์ฟ เป็นต้น รวมถึงการกว้านซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การตัดถนน และการเดินสายไฟแรงสูงก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการทำลายพื้นที่ป่าเป็นบริเวณกว้าง การเกิดไฟป่า นอกจากทำให้สูญเสียพื้นที่ป่าแล้วยังทำให้กล้าไม้เล็ก ๆ ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก สาเหตุการเกิดไฟป่าส่วนใหญ่เกิดจากการหาของป่า การล่าสัตว์ และการเผาไร่ พื้นที่ที่เกิดไฟป่ามีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด จากปี พ.ศ.๒๕๓๖ มีการสูญเสียพื้นที่ป่าจากไฟป่าสูงถึง ๙.๑๒ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒.๘๔ ของประเทศ จนในปี พ.ศ.๒๕๓๘ มีพื้นที่ที่เกิดไฟป่าเพียงร้อยละ ๑.๒๕ ของประเทศ (๔ ล้านไร่) หลังจากนั้นเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว คือ ๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒.๒๓ ของประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งคาดว่าเป็นผลกระทบของปรากฏการณ์เอลนีโนที่เกิดขึ้น และในปี พ.ศ.๒๕๔๖ เกิดไฟป่าขึ้นเพียงร้อยละ ๐.๐๓ ของประเทศ (๐.๑ ล้านไร่) แนวโน้มของพื้นที่ที่เกิดไฟป่าลดลงนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยให้เกิดไฟป่า อีกส่วนหนึ่งอาจเกิดจากประสิทธิภาพในการดูแลและควบคุมไฟป่าของหน่วยงานรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังไฟป่า

อย่างไรก็ตาม ส่วนของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หมายรวมถึง พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่อุทยานแห่งชาติ และพื้นที่ป่าชายเลน ในปัจจุบันมีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ร้อยละ ๑๗.๖๖ ของประเทศ หรือประมาณ ๙๐.๖ ล้านไร่ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของประเทศไทย คือ ร้อยละ ๒๕ ของประเทศพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการรักษาเสถียรภาพเชิงนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ความหลากหลายด้านชีววิทยา เป็นสถานที่พิเศษสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งความรู้ทางการศึกษา แต่การประกาศพื้นที่อนุรักษ์ โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนที่เคยอาศัยในพื้นที่ เนื่องจากไม่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ทรัพยากรในอุทยานแห่งชาติได้ อย่างไรก็ตาม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้พยายามเสริมสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและบริหารจัดการป่าไม้ เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ได้ในแนวทางการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและ

ประชาชน ให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติบางส่วน และให้ชุมชนสามารถอยู่อาศัยและทำกินได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

นโยบายรัฐบาลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลปัจจุบันของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ โดยได้ให้ความสำคัญกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

ยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๑. ในระยะเฉพาะหน้า เร่งปกป้องและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พร้อมส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่เอกชน เพื่อลดแรงกดดันในการตัดไม้จากป่าธรรมชาติ

๒. ในระยะต่อไป พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยยึดแนวพระราชดำริที่ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ เช่น การกำหนดเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน ฯลฯ

๓. บริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้เป็นเอกภาพในทุกมิติทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จัดให้มีแผนบริหารน้ำของประเทศ เพื่อให้การจัดทำแผนงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

๔. เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ชยะ และน้ำเสีย ที่เกิดจากการผลิตและบริโภคในพื้นที่ใดที่สามารถจัดการขยะมูลฝอยด้วยการแปรรูปเป็นพลังงานก็จะสนับสนุนให้ดำเนินการ ส่วนขยะอุตสาหกรรมนั้นจะวางระเบียบมาตรการเป็นพิเศษ โดยกำหนดให้ทั้งในบ่อขยะอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นแบบมีมาตรฐาน และพัฒนาระบบตรวจสอบไม่ให้มีการลักลอบทิ้งขยะติดเชื้อ และใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด

สถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

ปัจจุบันตำบลแม่दान เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอท่าสองยาง อยู่ห่างจากจังหวัดตากระยะทางประมาณ ๑๗๐ กิโลเมตร ลักษณะที่ตั้งอยู่บนแนวบริเวณเทือกเขาดงขี้เหล็ก อยู่ทางทิศตะวันออก ของอำเภอท่าสองยาง มีพื้นที่เป็นภูเขาและที่ราบสูง มีเนื้อที่ประมาณ ๒๓๗.๗๔ ตารางกิโลเมตร (๑๘๘,๙๒๒.๒๕ ไร่) ประกอบด้วย จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน มีเอกลักษณ์ความเป็นชุมชนแบบชนบท โดยประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าถึงร้อยละ ๘๐ ของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำคัญในพื้นที่ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ มีเนื้อที่ประมาณ ๑, ๒๗๓,๓๗๕ ไร่ เป็นเขตป่าไม้ที่สำคัญได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติท่าสองยาง แบ่งประเภทเป็น ป่าสนเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าแดง ไม้ที่พบส่วนใหญ่เป็นพวก ไม้สัก และไม้กระยาเสย เป็นต้น

สถานการณ์ปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ตำบลแม่दानได้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว สาเหตุเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่า , การเผาป่า ฯลฯ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ และการขยายพื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น เช่น ข้าวไร่, ข้าวโพด,

มันสำปะหลัง , ถั่ว ฯลฯ โดยมีปริมาณการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ ๒๐ ในช่วงระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมีพื้นที่การเกษตร จำนวน ๑๔,๐๓๖ ไร่ จากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่การเกษตรเพื่อมุ่งทำการเกษตรเพื่อการค้า ทำให้ทรัพยากรป่าถูกบุกรุกทำลายลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนหรือเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก (Greenhouse Effect) และที่สำคัญ คือ การเผาป่าเป็นตัวการทำให้เกิดแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์มากที่สุด ถึง ๒๕ เปอร์เซ็นต์ และทำให้อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นระหว่าง ๑.๕ - ๔.๕ องศาเซลเซียส นอกจากนี้ หน่วยงานราชการในพื้นที่ยังขาดแนวโน้มในการจัดการทรัพยากรป่าที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่า อย่างไม่มีขอบเขตจำกัดและความพอดี พอเพียง ซึ่งอาจเป็นต้นตอของปัญหาต่างๆ อย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่กับทรัพยากรป่าในชุมชนได้

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่दान ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๖๗ (๗) โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้เล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ นับว่ามีความสำคัญต่อมวลมนุษย์ รวมทั้งเหล่าสรรพสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลาย ตลอดจนพืชพรรณนานาชนิดที่เรียงรายอยู่ตามธรรมชาติท่ามกลางผืนป่าอันกว้างใหญ่ คุณค่านับอเนกอนันต์ที่มีต่อสิ่งมีชีวิตทั้งปวงล้วนสืบเนื่องมาจากป่าหรือป่าไม้ทั้งสิ้น จึงได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ตลอดจนเพื่อตอบสนองตามนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลที่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้อย่างยิ่งต่อไป

แนวคิดการดำเนินงานโครงการ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่दान ในฐานะที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ ๖ พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๖๗ (๗) โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้เล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ นับว่ามีความสำคัญต่อมวลมนุษย์ รวมทั้งเหล่าสรรพสัตว์น้อยใหญ่ทั้งหลาย ตลอดจนพืชพรรณนานาชนิดที่เรียงรายอยู่ตามธรรมชาติท่ามกลางผืนป่าอันกว้างใหญ่ คุณค่านับอเนกอนันต์ที่มีต่อสิ่งมีชีวิตทั้งปวงล้วนสืบเนื่องมาจากป่าหรือป่าไม้ทั้งสิ้น จึงได้ดำเนินโครงการดังกล่าว ตลอดจนตอบสนองนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาล โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพ ชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่เปลี่ยนแปลง เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีแนวคิดการดำเนินงานโครงการ ดังนี้

๑. แนวคิดการมีส่วนร่วม

- ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
- หลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
- ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

๒. การจัดการทรัพยากรป่าไม้

- การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดตาก

- ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของ อปท.

- ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. พื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมมี ๒ ลักษณะ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดม

ทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การคิดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการวางแผนแม่บทชุมชน

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมการ

๑. ประชาชนในพื้นที่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒. ประชาชนในพื้นที่การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็น ขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๓. ประชาชนในพื้นที่การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. ประชาชนในพื้นที่การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

หลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

๑. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

๒. หลักการจัดความชัดเจน ความชัดเจนในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

๓. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทนการร่วมมือ การซื่อสัตย์และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน

๔. การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิด ของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

๕. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้

๖. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการ ทำงานและทำให้งาน เกิดประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาว ชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การ ดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาลงมือ ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึง ความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะ ช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ใน การวางแผน

๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มี แรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุน ดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาด การมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป

๒. แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ทรัพยากรป่าไม้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และการคงอยู่ของสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ จากการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ในทุกส่วนของโลกหรือของประเทศไทย ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงการ สูญเสียและผลที่ได้รับจากการกระทำอันนี้ การดำเนินงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงได้รับความสนใจจาก ภาครัฐบาล เอกชน และประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงเป็นแนวทางในการแก้ไข ปัญหาและ การจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ยาวนาน สามารถทำได้ดังนี้

๑. การปฏิบัติตามนโยบายแห่งชาติ ซึ่งตามนโยบายแห่งชาติกำหนดให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่า ไม้อย่างน้อยร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ

๒. การส่งเสริมการปลูกป่าและการป้องกันการบุกรุกป่า การมีพื้นที่ป่าไม้ยิ่งมากยิ่งดี เพราะ ช่วยรักษาสภาพสมดุลตามธรรมชาติ มาตรการสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ คือการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้าง สวนป่าทุกรูปแบบ การปลูกป่าทดแทนป่าไม้เสื่อมโทรม ซึ่งอาจกระทำในโอกาสสำคัญ ๆ เช่น ในโอกาสเฉลิมฉลองครองราชย์ ๕๐ ปี หรือในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ การจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎรมิที่ทำกินเพื่อป้องกันการบุกรุกป่า ยกเลิกสัมปทานป่าไม้ไม่ให้มีการตัดถนนผ่านป่า หรือการทำหลักเขตป้ายหรือเครื่องหมายให้ ชัดเจน เพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นเขตป่าประเภทใด จะช่วยป้องกันการบุกรุกป่าได้อีกทางหนึ่ง เป็นต้น

๓. การป้องกันไฟป่า ไฟไหม้ป่าไม่นับว่าเป็นอันตรายร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับป่าไม้ เมื่อไฟไหม้แล้วจะฟื้นฟูป่าได้ยาก ไฟไหม้ป่าเกิดจากการกระทำของมนุษย์ จากความประมาทเลินเล่อ ทำให้ต้นไม้บางส่วนตายและบางส่วนชะงักการเจริญเติบโต หากเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า พืชอาจหมดโอกาสแพร่พันธุ์และสูญพันธุ์ได้ในที่สุด

๔. การใช้วัสดุทดแทนไม้ หรือพยายามนำไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ เช่น มะพร้าว ต้นตาล ไม้ยางพารา นำมาทำเครื่องใช้ในครัวเรือนได้หลายชนิด เช่น ตู้ เตียง โต๊ะ ก่อนนำไม้มาใช้ประโยชน์ควรปรับปรุงคุณภาพไม้เสียก่อน

๕. การใช้ไม้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด หมายถึง การนำเนื้อไม้มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยใช้ทุกส่วนของต้นไม้ เช่น ไม้ที่เหลือจากการแปรรูปนำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง เป็นวัตถุดิบทำไม้อัดขึ้นไม้สับ ไม้สับประสาน ทำเครื่องใช้ขนาดเล็ก เช่น แจกัน ที่รองแก้ว ของชำร่วย เป็นต้น

๖. การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ เหมือนกับที่เรารักษาและหวงแหนสิ่งของที่เป็นสมบัติของเราเอง

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ปัจจุบันป่าไม้ถูกทำลายไปจำนวนมาก นอกจากจะทำให้ปริมาณไม้ที่จะใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจลดลงโดยตรงแล้ว ยังเป็นผลที่ทำให้เกิดความสูญเสียต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรอย่างมากมายอีกด้วย เป็นที่ทราบกันดีว่าป่าไม้ช่วยทำให้อากาศชุ่มชื้นเพราะป่าไม้จะช่วยเก็บน้ำไว้ได้ ทำให้เกิดต้นน้ำลำธารและกระแสน้ำไหลไปตามปกติ ช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ป่าไม้ยังช่วยทำให้เกิดพืชพันธุ์ไม้อื่นและสัตว์ป่า เนื่องจากต้นไม้จะนำคาร์บอนไดออกไซด์จากอากาศไปใช้ในปฏิกิริยาหนึ่ง ๆ นับล้าน ๆ ตัน เมื่อป่าไม้ถูกตัดทำลายลงในอัตราที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เชื่อว่า พ.ศ.๒๕๔๓ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศมีปริมาณขึ้นอย่างน้อย ๒๕ เปอร์เซ็นต์ มีผลให้อุณหภูมิของอากาศเพิ่มขึ้น ทำให้อากาศร้อนและแห้งแล้ง

ดังนั้นการฟื้นฟูสภาพป่าไม้จึงต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน ด้วยความร่วมมือทั้งภาครัฐเอกชน และประชาชน โดยรัฐบาลต้องมีแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายด้านการจัดการป่าไม้ ดังนี้

๑. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้

๒. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เกี่ยวกับงานป้องกันรักษาป่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๓. การจัดการที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรผู้ยากไร้ในท้องถิ่น

๔. การพัฒนาป่าไม้ เช่น การทำไม้ การเก็บหาของป่า การปลูกป่า การบำรุงป่าไม้ การ

ค้นคว้าวิจัย และอุตสาหกรรม การบริหารทั่วไป เป็นต้น

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดตาก

ประเด็นยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เป้าประสงค์ อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดตาก

ยุทธศาสตร์พัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- เป้าประสงค์การพัฒนา - ส่งเสริม/สนับสนุน ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ชุมชน และประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริม/สนับสนุนในการสร้างเครือข่ายประชาชนในการดูแล
รักษาสิ่งแวดล้อม
- ก่อสร้างศูนย์การจัดขยะมูลฝอยรวม และสนับสนุนองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในการก่อสร้างศูนย์การจัดขยะมูลฝอย (อำเภอบู)

๔. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของ อปท.

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา ๑. ฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา ๒. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการศึกษาที่สำคัญการดำเนินโครงการ

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่दान ได้ดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องสำหรับ คุ้มครอง ดูแล และ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ ตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนา และตอบสนองนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาล โดยชุมชนมี ส่วนร่วมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพ ชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีผลสรุปการศึกษาที่สำคัญการดำเนินโครงการที่น่าสนใจ ดังนี้

สรุปสาระสำคัญของผลงาน

๑. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปสาระสำคัญของผลงานและขั้นตอนการดำเนินงาน

ประเทศไทยในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรป่าไม้อยู่เป็นจำนวนมาก แต่จากการที่มีการลักลอบตัดไม้ที่ ผิดกฎหมาย การเผาป่าเพื่อหาของป่า และการเผาป่าเพื่อล่าสัตว์ ทำให้ปัจจุบันทรัพยากรป่าไม้ของประเทศมี จำนวนลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน จึงได้ทำการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะสามารถช่วยให้ธรรมชาติของประเทศ กลับมามีความสมดุลเพิ่มมากขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่दान ร่วมกับชมรมอาสาสมัครอนุรักษ์พิทักษ์ พัฒนาโบราณสถาน จัดทำ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชน รวมถึงผู้นำท้องที่ ผู้นำ ท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายโครงการ ผู้เข้าร่วม จำนวน ๑๕๐ คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชน-กลุ่มเยาวชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นและพนักงานส่วนตำบล

สถานที่ดำเนินการ บริเวณเมืองเก่าบ้านแม่दान หมู่ที่ ๒ ตำบลแม่दान อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ระยะเวลาดำเนินงาน วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

กิจกรรมดำเนินการ

๑. จัดอบรมให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชน รวมถึงผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน

๒. ทำลายวัชพืช เพื่อรักษาสภาพป่าโดยธรรมชาติ ซึ่งจะได้รับการป้องกันไฟฟ้า ทำให้ลดการสูญเสียลูกไม้ พันธุ์ไม้ตามสภาพธรรมชาติ และมีโอกาสเจริญเติบโตทดแทน ทำให้ฟื้นสภาพป่า ได้เร็วยิ่งขึ้นป่าที่ยังคงสมบูรณ์อยู่ไม่ให้อุณหภูมิทำลายต่อไป

งบประมาณดำเนินการ จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท

ผลที่ได้รับ

๑. มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
๒. สภาพป่าโดยธรรมชาติจะได้รับการป้องกันไฟฟ้า ทำให้ลดการสูญเสียลูกไม้ พันธุ์ไม้ตามสภาพธรรมชาติ และมีโอกาสเจริญเติบโตทดแทน ทำให้ฟื้นสภาพป่าได้เร็วยิ่งขึ้น
๓. เกิดความสามัคคี และประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน
๔. ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
๕. ชุมชนช่วยกันป้องกันรักษาและเกิดความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. ผลการศึกษาจากการดำเนินโครงการ

สภาพปัญหาทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ตำบลแม่दान

๑. หมู่บ้านไม่มีกฎระเบียบในชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนไม่เป็นตัวอย่างที่ดีและไม่เข้มแข็ง ทำให้ขาดผู้นำทางความคิดและผู้ให้ความรู้แก่ ชาวบ้านมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก จากผลประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้

๒. นายทุนจากภายนอกมารับซื้อไม้จากชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นไม้สัก และไม้เต็ง ไม้มะค่า ทำให้ขายได้ราคาดี ชาวบ้านบางส่วนก็เห็นดีเห็นงามด้วย

๓. ชาวบ้านบางส่วนมีหนี้สินจากกองทุนหมู่บ้าน และเงินกองทุนเศรษฐกิจชุมชนจากหน่วยงานของภาครัฐ โดยนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

๔. การถางป่าใช้เป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ทำให้รื้อถอนการทำเกษตรแต่เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ให้เพียงพอต่อผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือน

๕. การใช้สารเคมี ยาม่าแมลง เพื่อกำจัดศัตรูพืช โดยการขาดความรู้ทางการเกษตรไม่มีการป้องกันตนเอง และยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

๖. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่ ขาดแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง และหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่ในการป้องกันยังมีจำนวนเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอ

๗. ไฟป่าทำลายวัชพืชเพื่อการเกษตร หางของป่าและลำสัตว์ และไฟป่าอันเกิดจากสภาวะอากาศที่ร้อน และแห้งแล้ง เนื่องจากเป็นสภาพพื้นที่เป็นภูเขา ที่ราบสูง และที่ราบเชิงเขาทำให้ยากแก่การควบคุมและดูแลในการดับไฟป่า

ผลการศึกษาจากการดำเนินโครงการดังกล่าว มีแนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้

๑. ทุกหมู่บ้านต้องกฎระเบียบในชุมชน และแต่ละหมู่บ้านต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยผู้นำชุมชนต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและเข้มแข็งทางความคิดและความรู้ ทำให้ชาวบ้านมีการรวมตัวชัดเจนสร้างเข้มแข็งของชุมชน

๒. กำหนดกฎระเบียบ และบทลงโทษกลางในการดูแลป่าไม้ของตำบล และของแต่ละหมู่บ้าน โดยหน่วยงานภาครัฐกำหนดบทลงโทษหรือการปรับการตัดไม้ทำลายป่า

๓. ชาวบ้านบางส่วนที่มีหนี้สินจากเงินกองทุนหมู่บ้าน และเงินกองทุนเศรษฐกิจชุมชนจากหน่วยงานของภาครัฐ ต้องมีการส่งเสริมอาชีพและลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลง โดยหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุน

๔. ส่งเสริมให้ชาวบ้านการทำเกษตร ตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนโดยใช้ปุ๋ยธรรมชาติมากขึ้น

๕. การตัดไม้และถางป่าที่อยู่อาศัย กำหนดการเก็บภาษีไม้ และการปลูกบ้านเพื่ออยู่อาศัย ต้องมีการควบคุมและดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องกำหนดห้ามมีการขายออกนอกพื้นที่โดยเด็ดขาด

๖. สร้างความรู้ความเข้าใจต่อประชาชนในการเผาไฟป่า เพื่อทำลายวัชพืชเพื่อการเกษตร ตลอดจนหาของป่าและล่าสัตว์ ซึ่งส่งผลต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อน ทำให้อุณหภูมิโดยเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้น

เป้าหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ดังนี้

๑. ส่งเสริมการอนุรักษ์และการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของแต่ละชุมชน โดยส่งเสริมการปลูกป่าทดแทนเพื่อเพิ่มพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ โดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ อนุรักษ์การปลูกป่าทดแทน รวมถึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้

๒. จัดตั้งป่าชุมชนในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน และจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมให้มีอาสาสมัครแต่ละหมู่บ้าน ในการป้องกันการบุกรุกและทำลายทรัพยากรป่าไม้ พัฒนาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เพื่อส่งผลต่อภาวะโลกร้อนในอนาคต

๓. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ต้องมีแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง โดยใช้การวางแผนแม่บทชุมชน เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของชุมชน จึงต้องให้ชุมชนกำหนดแนวทางในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิตในชุมชน โดยอำจบูรณาการหน่วยงานของภาครัฐในพื้นที่ สนับสนุนการบูรณาการวางแผนแม่บทชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ป่าไม้มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และการคงอยู่ของสิ่งแวดล้อมต่างๆ จากการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ในทุกส่วนของโลกหรือของประเทศไทย ทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงการสูญเสียและผลที่ได้รับจากการกระทำอันนี้ การดำเนินงานอนุรักษ์ป่าไม้จึงได้รับความสนใจจากภาครัฐบาล เอกชน และประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง การอนุรักษ์ป่าไม้จึงเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนยาวนาน สามารถทำได้ดังนี้

๑. การปฏิบัติตามนโยบายแห่งชาติ ซึ่งตามนโยบายแห่งชาติกำหนดให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้น้อยร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ

๒. การส่งเสริมการปลูกป่าและการป้องกันการบุกรุกป่า การมีพื้นที่ป่าไม่ยิ่งมามากยิ่งดี เพราะช่วยรักษาสภาพสมดุลตามธรรมชาติ มาตรการสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ คือการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าทุกรูปแบบ การปลูกป่าทดแทนป่าไม้เสื่อมโทรม ซึ่งอาจกระทำในโอกาสสำคัญ การจัดสรรที่ดินทำกินให้ราษฎรมีที่ทำกินเพื่อป้องกันการบุกรุกป่า ยกเลิกสัมปทานป่าไม้ไม่ให้มีการตัดถนนผ่านป่า หรือการทำหลักเขตป่าหรือเครื่องหมายให้ชัดเจน เพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นเขตป่าประเภทใดจะช่วยป้องกันการบุกรุกป่าได้อีกทางหนึ่ง เป็นต้น

๓. การป้องกันไฟป่า ไฟไหม้เป็นอันตรายร้ายแรงที่เกิดขึ้นกับป่าไม้ เมื่อไฟไหม้แล้ว จะฟื้นฟูป่าได้ยาก ไฟไหม้ป่าเกิดจากการกระทำของมนุษย์ จากความประมาทเลินเล่อ ทำให้ต้นไม้บางส่วนตาย และบางส่วนชะงักการเจริญเติบโต หากเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า พืชอาจหมดโอกาสแพร่พันธุ์และสูญพันธุ์ได้ในที่สุด

๔. การใช้วัสดุทดแทนไม้ หรือพยายามนำไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้ เช่น มะพร้าว ต้นตาล ไม้ยางพารา นำมาทำเครื่องใช้ในครัวเรือนได้หลายชนิด เช่น ตู้ เตียง โต๊ะ ก่อนนำไม้มาใช้ประโยชน์ควรปรับปรุงคุณภาพไม้เสียก่อน

๕. การใช้ไม้อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด หมายถึง การนำเนื้อไม้มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยใช้ทุกส่วนของต้นไม้ เช่น ไม้ที่เหลือจากการแปรรูปนำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง เป็นวัสดุตีทำไม้อัด ไม้ปาร์เก้ ชันไม้ลับ ไม้ลับประสาน ทำเครื่องใช้ขนาดเล็ก เช่น แจกัน ที่รองแก้ว ของชำร่วย เป็นต้น

๖. การส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ให้การศึกษากับเยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ เหมือนกับที่เรา รักษาและหวงแหนสิ่งของที่เป็นสมบัติของเราเอง และ บทความทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ ที่สรุปว่า ปัจจุบันป่าไม้ถูกทำลายไปจำนวนมาก การทำลายป่าไม้นอกจากจะทำให้ปริมาณไม้ที่จะใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจลดลงโดยตรงแล้ว ยังเป็นผลที่ทำให้เกิดความสูญเสียต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรอย่างมากมายอีกด้วย เป็นที่ทราบกันดีว่าป่าไม้ช่วยทำให้อากาศชุ่มชื้นเพราะป่าไม้จะช่วยเก็บน้ำไว้ได้ ทำให้เกิดต้นน้ำลำธารและกระแสน้ำไหลไปตามปกติ ช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ป่าไม้ยังช่วยทำให้เกิดพืชพันธุ์ไม้อื่นและสัตว์ป่า

เนื่องจากต้นไม้จะนำคาร์บอนไดออกไซด์จากอากาศไปใช้ในปืหนึ่ง ๆ นับล้าน ๆ ต้น เมื่อป่าไม้ถูกตัดทำลายลงในอัตราที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เชื่อว่า พ.ศ.๒๕๔๓ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศมีปริมาณขึ้นอย่างน้อย ๒๕ เปอร์เซ็นต์ มีผลให้อุณหภูมิของอากาศเพิ่มขึ้น ทำให้อากาศร้อนและแห้งแล้ง

ผลกระทบต่อส่วนรวมต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้

๑. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ จำเป็นต้องใช้กฎหมาย ข้อบังคับและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงภูมิปัญญาของชาวกะเหรี่ยงในการจัดการป่าไม้ ดังนั้น ผลกระทบสำหรับชาวกะเหรี่ยงที่เน้นทำการเกษตร เพื่อการค้าขายทำให้รายได้จากการเพิ่มผลผลิตที่เคยได้ แต่ในระยะสั้นเท่านั้น

๒. ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมให้มีการปลูกพืช ตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะส่งผลดีต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยง นอกจากนี้หมู่บ้านส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ชาวบ้านจะได้เรียนรู้และทราบการอนุรักษ์ จากการตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ เป็น

การช่วยทางเจ้าหน้าที่ดูแลสอดส่องพื้นที่ป่าไม้ ดังนั้น ชาวปะกะญอในพื้นที่จึงต้องเรียนรู้ที่อยู่อาศัยร่วมกับ
ทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ตำบลแม่दानให้มีความสมบูรณ์

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตต่อการจัดการทรัพยากรป่าไม้

๑. การจัดการทรัพยากรป่าไม้ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตโดยทั่วไปของชาวปะกะญอน้อยมาก
เนื่องจากมีวิถีชีวิต เรียบง่าย สมถะ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเพียงปีละหนึ่งครั้งสำหรับให้ทั้งครอบครัวได้กินตลอดปี
แล้ว ทั้งผักและปลาหาได้จากชุมชน ชีวิตที่เป็นอยู่ รู้จักความพอดี สมถะ เรียบง่าย สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของ
ชาวปะกะญอ คือ ไม้ไผ่ สามารถนำไม้ไผ่มาใช้ได้สารพัดประโยชน์ ตั้งแต่การสร้างบ้านเรือนและทำภาชนะ
เครื่องใช้ต่าง ๆ และจะใช้พื้นที่ประมาณครอบครัวละสามแปลงในการหมุนเวียนซึ่งเรียกกันว่าไร่ซาก โดยจะ
ปลูกข้าวในพื้นที่ด้วยระยะเวลาหนึ่ง เมื่อครบกำหนดจะเปลี่ยนไปอีกพื้นที่เพื่อให้ดินเดิม และต้นไม้มมีการฟื้นตัว
กลับสู่สมดุลของธรรมชาติอีกครั้ง กว่าที่จะวนมาพื้นที่เดิมก็กินเวลาร่วมสิบปี สภาพพื้นที่ดิน ต้นไม้ก็คงความ
อุดมสมบูรณ์ได้ดั้งเดิมโดยไม่ต้องใช้ปุ๋ยเข้าช่วย เรียกว่า การเกษตรแบบพึ่งตนเอง คือ ปลูกข้าวไร่ หรือทำนาซึ่งมี
อยู่เพียงเล็กน้อย ไร่บริโภคเองภายในครอบครัว ประกอบกับใช้วิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม จึงใช้พื้นที่ทำ
การเกษตรไม่มากนัก

๒. ผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ต้องมีความเข้มแข็งในการส่งเสริมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม เป็นไปตามความต้องการของชุมชน รวมทั้งทุกส่วนชุมชน และงบประมาณของหน่วยงานโดย
มีเป้าหมายที่ชัดเจน จากวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง นอกจากนี้การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปแนะนำการดำเนินงานของกลุ่มบ่อยครั้ง รวมทั้งการประสานงานกับ
หน่วยงานอื่นๆ จะเป็นประโยชน์สำคัญอย่างยิ่งต่อกิจกรรมการพัฒนาของสมาชิก นอกจากนี้การดำเนินงานตาม
แผนชุมชนพึ่งตนเองยังต้องยึดหลักการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว จึงจะสามารถดำเนินการได้ประสบผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓. ข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินโครงการ

จากการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ความรู้แก่เด็กและ
เยาวชน รวมถึงผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ข้อเสนอแนะ
การดำเนินโครงการ ดังนี้

๑. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยพึ่งตนเองของ
ชาวบ้านทั่วประเทศ โดยเฉพาะการกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับ
กระทรวง สถาบัน องค์กร หน่วยงานระดับส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่
แบบบูรณาการ โดยเข้าไปสนับสนุนชาวบ้านในการขับเคลื่อนแผนชุมชนอย่างจริงจัง ทั้งงบประมาณ การให้
ความรู้ และการร่วมกันในการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้การจัดทำแผนชุมชน ตลอดจนการขับเคลื่อนกิจกรรมตาม
แผนชุมชนของชาวบ้านประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. กระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ควรปล่อยให้ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด
ตั้งแต่การริเริ่ม การเก็บข้อมูลชุมชนและครัวเรือน การคิดวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ กิจกรรมที่จะ
ดำเนินการ การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล โดยภาครัฐเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุน

๓. ชุมชนใดที่มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอย่างชัดเจน และมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นควรเข้าไปส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มในชุมชนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน
